

Jason
Stanley

Απαραίτητο ανάγνωσμα
για όλους εμάς που παίρνουμε
σοβαρά την ευθύνη μας ως πολιτών.

Jan T. Gross, συγγραφέας

Πώς λειτουργεί ο φασισμός

Μετάφραση: Γιώργος Μπαρουξής

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	9
1. Το μυθικό παρελθόν	19
2. Προπαγάνδα	41
3. Αντιδιανοουμενισμός	54
4. Εξωπραγματικότητα	76
5. Ιεραρχία	98
6. Θυματοποίηση	113
7. Νόμος και τάξη	130
8. Σεξουαλικό άγχος	149
9. Σόδομα και Γόμορρα	163
10. Arbeit macht frei	179
Επίλογος	211
Ευχαριστίες	219
Σημειώσεις	223

Το μυθικό παρελθόν

Οι αντισημίτες βασίζουν την «άποψή» τους στην παράδοση. Στο όνομα της παράδοσης, του μακρού ιστορικού παρελθόντος και των δεσμών αίματος με τον Πασκάλ και τον Ντεκάρτ, λένε στους Εβραίους, δεν θα ανήκεις ποτέ εδώ.

Φραντς Φανόν, *Μαύρο Δέρμα, Λευκές Μάσκες* (1952)

Είναι φυσικό να αρχίσουμε αυτό το βιβλίο από εκεί που η φασιστική πολιτική ισχυρίζεται πάντα ότι ανακαλύπτει τη γένεσή της: στο παρελθόν. Η φασιστική πολιτική επικαλείται ένα καθαρό μυθικό παρελθόν που πλέον έχει τραγικά καταστραφεί. Ανάλογα με το πώς ορίζεται το έθνος, το μυθικό παρελθόν μπορεί να είναι καθαρό θρησκευτικά, φυλετικά, πολιτισμικά ή από όλες αυτές τις απόψεις μαζί. Όμως υπάρχει μία κοινή δομή σε όλες τις φασιστικές μυθολογίες. Σε κάθε φασιστικό μυθικό παρελθόν κυριαρχεί η ακραία μορφή της πατριαρχικής οικογένειας, ακόμη και μόλις πριν από μερικές γενιές. Πιο πίσω στον χρόνο, το μυθικό παρελθόν ήταν μια περίοδος δόξας του έθνους, με κατακτητικούς πολέμους που έγιναν υπό τις διαταγές πατριωτών στρατηγών. Οι στρατιές του έθνους ήταν γεμάτες από ντόπιους άντρες, ικανούς και πιστούς πολεμιστές, των οποίων οι γυναίκες ήταν στο σπίτι και μεγάλωναν την

επόμενη γενιά. Στο παρόν, αυτοί οι μύθοι γίνονται η βάση της ταυτότητας του έθνους υπό τη φασιστική πολιτική.

Στο πλαίσιο της ρητορικής των ακραίων εθνικιστών, ένα τέτοιο ένδοξο παρελθόν χάθηκε από την ταπείνωση που επέφεραν η παγκοσμιοποίηση, ο φιλελεύθερος κοσμοπολιτισμός, καθώς και ο σεβασμός σε «καθολικές αξίες» όπως η ισότητα. Αυτές οι αξίες υποτίθεται ότι έκαναν το έθνος αδύναμο να αντιμετωπίσει τις πραγματικές προκλήσεις που απειλούν την ύπαρξή του.

Αυτοί οι μύθοι γενικά βασίζονται σε φαντασιώσεις μιας ανύπαρκτης παλιάς ομοιομορφίας, η οποία επιβιώνει στις παραδόσεις των μικρών πόλεων και των επαρχιακών περιοχών, που παραμένουν σχετικά αμόλυντες από τη φιλελεύθερη παρακμή των πόλεων. Αυτή η ομοιομορφία –γλωσσική, θρησκευτική, γεωγραφική ή εθνική– μπορεί να είναι απόλυτα συνηθισμένη σε μερικά εθνικιστικά κινήματα, αλλά οι φασιστικοί μύθοι διακρίνονται από τη δημιουργία μιας ένδοξης εθνικής ιστορίας, στην οποία τα μέλη του επίλεκτου έθνους κυβερνούσαν άλλους χάρη σε κατακτήσεις και θεμελιώδη επιτεύγματα πολιτισμού. Για παράδειγμα, στο φασιστικό φαντασιακό, τα φύλα στο παρελθόν υιοθετούσαν πάντοτε παραδοσιακούς πατριαρχικούς ρόλους. Το φασιστικό μυθικό παρελθόν έχει μια συγκεκριμένη δομή, η οποία υποστηρίζει την αυταρχική ιεραρχική ιδεολογία του. Το γεγονός ότι οι κοινωνίες του παρελθόντος σπάνια ήταν τόσο πατριαρχικές –ή και τόσο ένδοξες– όσο τις παρουσιάζει η φασιστική ιδεολογία δεν έχει σημασία. Αυτή η φανταστική ιστορία παρέχει τις αποδείξεις που στηρίζουν την επιβολή της ιεραρχίας στο παρόν, αλλά και υπαγορεύει πώς οφείλει να δείχνει και να φέρεται η σύγχρονη κοινωνία.

Σε μια ομιλία του στο Φασιστικό Συνέδριο στη Νάπολη το 1922, ο Μπενίτο Μουσολίνι δήλωσε:

Δημιουργήσαμε τον μύθο μας. Ο μύθος είναι μια πίστη, ένα πάθος. Δεν είναι απαραίτητο να είναι πραγματικότητα [...] Ο μύθος μας είναι το έθνος, ο μύθος μας είναι το μεγαλείο του έθνους! Και σε αυτόν τον μύθο, με αυτό το μεγαλείο, τον οποίο θέλουμε να μετατρέψουμε σε ολική πραγματικότητα, υποτάσσουμε τα πάντα.¹

Εδώ, ο Μουσολίνι διευκρινίζει ότι το φασιστικό μυθικό παρελθόν είναι *σκόπιμα* μυθικό. Η λειτουργία του μυθικού παρελθόντος στη φασιστική πολιτική είναι να χαλιναγωγήσει το συναίσθημα της νοσταλγίας στο άρμα των κεντρικών αρχών της φασιστικής ιδεολογίας – αυταρχισμός, ιεραρχία, καθαρότητα και πάλη.

Με τη δημιουργία ενός μυθικού παρελθόντος, η φασιστική πολιτική δημιουργεί στην ουσία μια σύνδεση ανάμεσα στη νοσταλγία και στην υλοποίηση των φασιστικών ιδανικών. Οι γερμανοί φασίστες σαφώς εκτιμούσαν ρητά αυτό το στοιχείο της στρατηγικής χρήσης του μυθολογικού παρελθόντος. Ο Άλφρεντ Ρόζενμπεργκ, κορυφαίος στη ναζιστική ιδεολογία και εκδότης της περίφημης ναζιστικής εφημερίδας *Völkischer Beobachter*, γράφει το 1924: «Η κατανόηση και ο σεβασμός του ίδιου του μυθολογικού παρελθόντος μας και της ίδιας της ιστορίας μας θα αποτελέσει την πρώτη συνθήκη για την πιο στέρεη αγκίστρωση της επερχόμενης γενιάς στο έδαφος της αρχικής γενέτειρας της Ευρώπης».² Το φασιστικό μυθικό παρελθόν υπάρχει για να βοηθήσει στην *αλλαγή του παρόντος*.

Η πατριαρχική οικογένεια είναι ένα ιδανικό που οι φασίστες πολιτικοί σκοπεύουν να δημιουργήσουν στην κοινωνία – ή στο οποίο επιδιώκουν να επιστρέψουν, όπως ισχυρίζονται. Η πατριαρχική οικογένεια παρουσιάζεται πάντα ως κεντρικό στοιχείο των παραδόσεων του έθνους, που έχει υποβαθμιστεί πρόσφατα από την εξάπλωση του φιλελευθερισμού και του κοσμοπολιτισμού. Όμως γιατί έχει η πατριαρχία τόσο κεντρικό στρατηγικό ρόλο στη φασιστική πολιτική;

Σε μια φασιστική κοινωνία, ο ηγέτης του έθνους είναι το αντίστοιχο του πατέρα στην παραδοσιακή πατριαρχική οικογένεια. Ο ηγέτης είναι ο πατέρας του έθνους του, συνακόλουθα η πηγή της νόμιμης εξουσίας του είναι η δύναμη και η ισχύς του, όπως η δύναμη και η ισχύς του πατέρα της οικογένειας στην πατριαρχία υποτίθεται ότι είναι η πηγή της απώτατης ηθικής εξουσίας του πάνω στη γυναίκα του και στα παιδιά του. Ο ηγέτης φροντίζει το έθνος του, όπως στην παραδοσιακή οικογένεια ο πατέρας είναι ο «κουβαλητής». Η εξουσία του πατέρα της πατριαρχικής οικογένειας απορρέει από τη δύναμή του, άρα η δύναμη είναι η κύρια αυταρχική αξία. Παρουσιάζοντας το παρελθόν του έθνους ταυτισμένο με την πατριαρχική οικογενειακή δομή, η φασιστική πολιτική συνδέει τη νοσταλγία με μια κεντρική οργανωτική ιεραρχική αυταρχική δομή, η οποία συναντά την καθαρότερη απεικόνισή της σε αυτές τις νόρμες.

Ο Γκρέγκορ Στράσερ ήταν ο επικεφαλής της προπαγάνδας του Εθνικοσοσιαλιστικού Ναζιστικού Κόμματος στη δεκαετία του '20, πριν καταλάβει τη θέση ο Γιόζεφ Γκέμπελς. Σύμφωνα με τον Στράσερ, «για έναν άντρα, η στρατιωτική θητεία είναι η πιο βαθιά και πολύτιμη μορφή συμμετοχής – για τη γυναίκα

είναι η μητρότητα!». ³ Η Πάουλα Σίμπερ, αναπληρώτρια πρόεδρος της Ένωσης Γερμανίδων, σε ένα έγγραφο του 1933, που είχε σκοπό να διατυπώσει την επίσημη κρατική εθνικοσοσιαλιστική πολιτική απέναντι στις γυναίκες, δηλώνει ότι «το να είσαι γυναίκα σημαίνει να είσαι μητέρα, σημαίνει να επιβεβαιώνεις με όλη τη συνειδητή δύναμη της ψυχής σου την αξία του να είσαι μητέρα και να το κάνεις αυτό νόμο για τη ζωή... η υψηλότερη αποστολή της εθνικοσοσιαλίστριας δεν είναι απλώς να κάνει παιδιά, αλλά συνειδητά και από ολοκληρωτική αφοσίωση στον ρόλο και στο καθήκον της ως μητέρα να αναθρέψει παιδιά για τον λαό της». ⁴ Ο Ρίτσαρντ Γκρούνμπεργκερ, βρετανός ιστορικός του εθνικοσοσιαλισμού, συνοψίζει τον «πυρήνα της ναζιστικής σκέψης πάνω στο θέμα των γυναικών» ως «ένα δόγμα ανισότητας ανάμεσα στα φύλα εξίσου αναλλοίωτο όσο και εκείνο ανάμεσα στις φυλές». ⁵ Η ιστορικός Τσάρου Γκούπτα, σε ένα άρθρο της, με τίτλο «Η πολιτική του φύλου: Γυναίκες στη ναζιστική Γερμανία» (1991), φθάνει στο σημείο να υποστηρίξει ότι «η καταπίεση των γυναικών στη ναζιστική Γερμανία αποτελεί στην πραγματικότητα την πιο ακραία περίπτωση αντιφεμινισμού στον 20ό αιώνα». ⁶

Αυτά τα ιδανικά των ρόλων των φύλων καθορίζουν για άλλη μία φορά πολιτικά κινήματα. Το 2015, το κόμμα της δεξιάς παράταξης της Πολωνίας, το Κόμμα του Νόμου και της Δικαιοσύνης (στα πολωνικά, Prawo i Sprawiedliwość ή, εν συντομία, PiS) πέτυχε καθαρή πλειοψηφία στις κοινοβουλευτικές εκλογές της Πολωνίας και έγινε έτσι το κυρίαρχο κόμμα της χώρας. Το PiS, στη σημερινή του μορφή, έχει ως επίκεντρο

του την επιστροφή στις συντηρητικές χριστιανικές κοινωνικές παραδόσεις της αγροτικής Πολωνίας. Οι περισσότεροι πολιτικοί του απεχθάνονται ανοιχτά την ομοφυλοφιλία. Έχει αντιμεταναστευτικές θέσεις και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταδικάσει τα πιο σκληρά αντιδημοκρατικά του μέτρα, όπως είναι η θέσπιση νόμων που επιτρέπουν σε υπουργούς της κυβέρνησης (οι οποίοι είναι και μέλη του κόμματος) να έχουν τον πλήρη έλεγχο των κρατικών μέσων ενημέρωσης, δίνοντάς τους την εξουσία να προσλαμβάνουν και να απολύουν τους επικεφαλής των κρατικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών της Πολωνίας. Όμως το κόμμα έχει γίνει περισσότερο γνωστό διεθνώς για τις ακραίες θέσεις του σε θέματα των δύο φύλων. Η έκτρωση ήταν ήδη απαγορευμένη στην Πολωνία, με εξαιρέσεις μόνο για σοβαρές και μη αναστρέψιμες βλάβες του εμβρύου, τον σοβαρό κίνδυνο για τη μητέρα ή τις περιπτώσεις βιασμού και αιμομιξίας. Το νέο νομοσχέδιο που επεδίωξε να περάσει το PiS θα απέκλειε τον βιασμό και την αιμομιξία ως εξαιρέσεις στην απαγόρευση της έκτρωσης, ενώ οι γυναίκες που προχωρούσαν σε μια τέτοια επέμβαση θα τιμωρούνταν με φυλάκιση. Το νομοσχέδιο δεν πέρασε μόνο λόγω της μεγάλης κατακραυγής και των διαδηλώσεων που έκαναν οι Πολωνίδες στους δρόμους των πόλεων της χώρας.

Παρόμοιες ιδέες για το φύλο βρίσκονται σε άνοδο τόσο παγκοσμίως όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες, ειδικότερα, και πολύ συχνά υποστηρίζονται με αναφορές στην ιστορία. Ο Άντριου Άουερνχαϊμερ, γνωστός ως Ween, είναι ένας επιφανής νεοναζί που διεύθυνε μαζί με τον Άντριου Άνγκλιν τη φασιστική διαδικτυακή εφημερίδα *The Daily Stormer*. Τον Μάιο του 2017 δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο «Ποιοι είναι οι παραδο-

σιακοί ρόλοι των φύλων;». Στο άρθρο ισχυρίζεται ότι παραδοσιακά οι γυναίκες θεωρούνταν περιουσιακά στοιχεία σε όλες τις ευρωπαϊκές κουλτούρες, εκτός από την εβραϊκή κοινωνία και μερικές ομάδες τσιγγάνων, που ήταν μητρογραμμικές:

Γι' αυτό οι Εβραίοι επιτέθηκαν με τέτοιο μένος σε αυτές τις ιδέες, γιατί η πατρογραμμική μεταβίβαση ιδιοκτησίας ήταν εγγενώς αποκρουστική για την κουλτούρα τους. Ο μόνος λόγος που η Ευρώπη έχει αυτήν την παράλογη αντίληψη, ότι οι γυναίκες είναι ανεξάρτητες οντότητες, είναι η οργανωμένη υπονόμευση [ενν. της ιδέας ότι η γυναίκα αποτελούσε περιουσιακό στοιχείο] από πράκτορες του Ιουδαϊσμού.⁷

Σύμφωνα με τον Ween, ο οποίος απηχεί τις απόψεις του ναζισμού του 20ού αιώνα, οι πατριαρχικοί ρόλοι των φύλων αποτελούν κεντρικό στοιχείο της ευρωπαϊκής ιστορίας και είναι μέρος του «ένδοξου παρελθόντος» της «λευκής Ευρώπης». Ακόμη, σύμφωνα και πάλι με τον ίδιο, το παρελθόν όχι μόνο υποστηρίζει τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, αλλά επιπλέον διαχωρίζει τις ομάδες που υποτίθεται ότι τηρούσαν αυτούς τους ρόλους από εκείνες που δεν τις τηρούσαν. Από τη ναζιστική Γερμανία μέχρι την πιο πρόσφατη ιστορία, αυτή η εκδικητική διάκριση μπορεί να κλιμακωθεί φθάνοντας σε σημείο γενοκτονίας.

Το κίνημα Χούτου ήταν ένα φασιστικό εθνικιστικό κίνημα που εμφανίστηκε στη Ρουάντα τα χρόνια πριν από τη γενοκτονία του 1994. Το 1990, η εφημερίδα των Χούτου *Kangura* δημοσίευσε τις Δέκα Εντολές των Χούτου. Οι πρώτες τρεις εντολές αφορούν τα δύο φύλα. Η πρώτη χαρακτήριζε προδοτή

όποιον παντρεύοταν γυναίκα Τούτσι, μολύνοντας έτσι το καθαρό αίμα των Χούτου. Η τρίτη ζητούσε από τις γυναίκες Χούτου να διασφαλίσουν ότι οι άντρες τους, οι αδελφοί τους και οι γιοι τους δεν θα παντρεύονταν γυναίκες Τούτσι. Η δεύτερη εντολή είναι:

2. Κάθε Χούτου πρέπει να ξέρει ότι οι γυναίκες Χούτου είναι πιο κατάλληλες και ευσυνειδήστες στον ρόλο τους ως γυναίκες, σύζυγοι και μητέρες της οικογένειας. Δεν είναι όμορφες, καλές γραμματείς και πιο τίμιες;

Σύμφωνα με την ιδεολογία των Χούτου, οι γυναίκες Χούτου υπάρχουν μόνο ως σύζυγοι και μητέρες, που τους έχει ανατεθεί η ιερή ευθύνη να διασφαλίσουν την εθνική καθαρότητα των Χούτου. Αυτή η επιδίωξη της εθνικής καθαρότητας ήταν μια βασική δικαιολογία για την εξόντωση των Τούτσι στη γενοκτονία του 1994.

Φυσικά, οι γλωσσικές εκφράσεις που αφορούν τα φύλα, καθώς και οι αναφορές στους ρόλους και στην ειδική αξία των γυναικών, συχνά παρεισφρέουν στον πολιτικό λόγο χωρίς πολλή σκέψη για τις συνέπειες. Στις αμερικανικές εκλογές του 2016, εμφανίστηκε ένα βίντεο που έδειχνε τον ρεπουμπλικάνο υποψήφιο Ντόναλντ Τραμπ να κάνει σκληρά μειωτικά σχόλια για τις γυναίκες. Ο Μιτ Ρόμνεϊ, ο υποψήφιος του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος το 2012, είπε ότι τα σχόλια του Τραμπ «μειώνουν τις συζύγους και τις κόρες μας». Ο Πολ Ράιαν, ο ρεπουμπλικάνος Πρόεδρος της Βουλής, είπε: «Τις γυναίκες πρέπει να τις προστατεύουμε και να τις ευλαβούμε, όχι να τις αντικειμενοποιούμε». Και τα δύο αυτά σχόλια αποκαλύπτουν

μια βαθύτερη πατριαρχική ιδεολογία που χαρακτηρίζει μεγάλο μέρος της πολιτικής του αμερικανικού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος. Αυτοί οι πολιτικοί θα μπορούσαν απλώς να περιγράψουν ευθέως τα αντικειμενικά γεγονότα, που ήταν ότι τα σχόλια του Τραμπ μείωναν τους μισούς συμπολίτες μας. Αντί για αυτό, το σχόλιο του Ρόμνεϊ, σε μια γλώσσα που θυμίζει αυτή που χρησιμοποιήθηκε για τις Δέκα Εντολές των Χούτου, περιγράφει τις γυναίκες αποκλειστικά σε παραδοσιακά υπεξούσιους οικογενειακούς ρόλους, ως «συζύγους και κόρες» – ούτε καν ως αδελφές. Η περιγραφή των γυναικών από τον Πολ Ράιαν, που τις εμφανίζει ως αντικείμενα «ευλάβειας» και όχι ισότιμου σεβασμού, αντικειμενοποιεί τις γυναίκες ενώ ταυτόχρονα καταδικάζει την αντικειμενοποίησή τους.

Η πατριαρχική οικογένεια στη φασιστική πολιτική είναι ενσωματωμένη σε ένα ευρύτερο αφήγημα που αφορά τις εθνικές παραδόσεις. Ο ούγγρος πρωθυπουργός Βίκτορ Όρμπαν εκλέχθηκε το 2010 και από τότε επιβλέπει την αποδιοργάνωση των φιλελεύθερων θεσμών αυτής της χώρας, με σκοπό τη δημιουργία ενός κράτους που ο ίδιος ο Όρμπαν το περιγράφει ανοιχτά ως ανελεύθερο. Τον Απρίλιο του 2011, ο Όρμπαν επιτήρησε την εισαγωγή του Θεμελιώδους Νόμου της Ουγγαρίας, του νέου συντάγματος της χώρας. Ο στόχος του Θεμελιώδους Νόμου διατυπώνεται σε ένα εισαγωγικό κείμενο, τη λεγόμενη Εθνική Ομολογία, η οποία αρχίζει εγκωμιάζοντας την ίδρυση του ουγγρικού κράτους από τον Άγιο Στέφανο, που «κατέστησε τη χώρα μας μέρος της χριστιανικής Ευρώπης πριν από χίλια χρόνια». Η Εθνική Ομολογία συνεχίζει εκφράζοντας υπερηφάνεια για το γεγονός ότι «ο λαός μας έχει υπερασπιστεί την Ευρώπη ανά τους αιώνες σε μια σειρά από αγώνες» (πιθα-

νόν κατά της μουσουλμανικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας). Αναγνωρίζει «τον ρόλο του χριστιανισμού στη διατήρηση της εθνικής υπόστασης» και δεσμεύεται «να προωθήσει και να διαφυλάξει την κληρονομιά μας». Η Εθνική Ομολογία τελειώνει με την υπόσχεση να εκπληρώσει τη «συνεχή ανάγκη για πνευματική και διανοητική ανανέωση», καθώς και να προσφέρει στις νεότερες γενιές της Ουγγαρίας τον τρόπο για «να κάνουν πάλι μεγάλη την Ουγγαρία».

Η πρώτη σειρά άρθρων του Θεμελιώδους Νόμου, «Το Θεμέλιο», αριθμούνται με λατινικά γράμματα. Παραθέτουμε ολόκληρο το Άρθρο L:

- (1) Η Ουγγαρία θα προστατεύει τον θεσμό του γάμου ως την ένωση ενός άντρα και μιας γυναίκας που πραγματοποιείται με εκούσια απόφαση, καθώς και την οικογένεια ως βάση της επιβίωσης του έθνους. Οι οικογενειακοί δεσμοί θα στηρίζονται στον γάμο και/ή στη σχέση ανάμεσα σε γονείς και παιδιά.
- (2) Η Ουγγαρία θα ενθαρρύνει την απόκτηση παιδιών.
- (3) Η προστασία των οικογενειών θα ρυθμίζεται από έναν θεμελιώδη Νόμο.

Η δεύτερη σειρά άρθρων με τον τίτλο «Ελευθερία και ευθύνη» καταγράφονται με λατινικούς αριθμούς. Το Άρθρο II απαγορεύει την έκτρωση.

Το ξεκάθαρο μήνυμα είναι ότι η πατριαρχία είναι μια ενάρετη πρακτική του παρελθόντος και η προστασία της από τον φιλελευθερισμό πρέπει να διαφυλαχθεί μέσω του συντάγματος της χώρας. Στη φασιστική πολιτική, οι μύθοι ενός πατριαρχι-

κού παρελθόντος, που απειλείται από την παρείσφρηση φιλελεύθερων ιδανικών και όλων όσων αυτά συνεπάγονται, λειτούργουν με σκοπό να δημιουργήσουν μια αίσθηση πανικού τόσο για την απώλεια της ιεραρχικής θέσης των ανδρών όσο και για την απώλεια της ικανότητας της κυρίαρχης ομάδας να προστατεύει την καθαρότητα και τη θέση της από την παρείσφρηση ξένων.

Αν η «επιστροφή» σε μια πατριαρχική κοινωνία παγιώνει την ιεραρχία στη φασιστική πολιτική, η πηγή αυτής της ιεραρχίας φθάνει ακόμη πιο μακριά στον παρελθόν – μέχρι και τον Άγιο Στέφανο στην περίπτωση της Ουγγαρίας. Σε ένα ένδοξο παρελθόν, τα μέλη της εκλεκτής εθνικής ή εθνοτικής κοινότητας εξασφάλισαν τη θέση που δικαιωματικά τους ανήκε στην κορυφή, καθορίζοντας την πολιτισμική και οικονομική ατζέντα για όλους τους άλλους. Αυτό είναι ζωτικό από την πλευρά της στρατηγικής. Μπορούμε να δούμε τη φασιστική πολιτική ως πολιτική της ιεραρχίας (για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, η πίστη στη φυλετική ανωτερότητα των λευκών απαιτεί και συνεπάγεται μια μόνιμη ιεραρχία), μπορούμε επίσης να δούμε την υλοποίηση αυτής της ιεραρχίας ως την αντικατάσταση της πραγματικότητας από τη δύναμη. Αν μπορεί κανείς να πείσει έναν πληθυσμό ότι είναι δικαιωματικά ανώτερος, ότι προορίζεται από τη φύση του ή το θρησκευτικό του πεπρωμένο να κυβερνά άλλους πληθυσμούς, τον έχει πείσει ήδη για ένα τερατώδες ψέμα.

Το εθνικοσοσιαλιστικό κίνημα αναπτύχθηκε από το γερμανικό κίνημα *völkisch*. Οι οπαδοί του επεδίωκαν την επιστροφή

στις παραδόσεις ενός μυθικού γερμανικού μεσαιωνικού παρελθόντος. Ο Χίτλερ είχε μεγαλύτερη εμμονή με ένα συγκεκριμένο όραμα της Αρχαίας Ελλάδας ως υπόδειγμα για το Ράιχ, άλλοι κορυφαίοι Ναζί όπως ο Άλφρεντ Ρόζενμπεργκ και ο Χάινριχ Χίμλερ, ένα από τα ισχυρότερα μέλη του καθεστώτος, θαύμαζαν και προωθούσαν τη σκέψη *völkisch*. Ο Μπέρναρντ Μις, στο βιβλίο του *The Science of the Swastika* (2008), μια ιστορία της σύνδεσης ανάμεσα στις γερμανικές αρχαιολογικές μελέτες και στον εθνικοσοσιαλισμό, γράφει:

Οι συγγραφείς *völkisch* γρήγορα διαπίστωσαν ότι η εικόνα των αρχαίων Γερμανών μπορούσε να εξυπηρετήσει πρακτικούς σκοπούς. Το ένδοξο γερμανικό παρελθόν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογηθούν οι ιμπεριαλιστικοί στόχοι του παρόντος. Η επιθυμία του Χίτλερ να κυριαρχήσει στην ηττημένη Ευρώπη εξηγήθηκε από ναζιστικά περιοδικά στα τέλη της δεκαετίας του '30 ως μόνο μια εκπλήρωση του πεπρωμένου της Γερμανίας, που επαναλάμβανε τις προϊστορικές μεταναστεύσεις της άριας φυλής, και αργότερα γερμανικής, σε όλη την ηττημένη Ευρώπη κατά την όψιμη αρχαιότητα.⁸

Αργότερα, οι τακτικές που αναπτύχθηκαν από τον Ρόζενμπεργκ, τον Χίμλερ και άλλους ναζί ηγέτες ενέπνευσαν τη φασιστική πολιτική σε άλλες χώρες. Σύμφωνα με τους οπαδούς του κινήματος Χιντούτβα στην Ινδία, οι ινδουιστές ήταν ο ιθαγενής πληθυσμός της Ινδίας και ζούσαν σύμφωνα με πατριαρχικά έθιμα και αυστηρές πουριτανικές σεξουαλικές πρακτικές, μέχρι την άφιξη των μουσουλμάνων και αργότερα των χριστιανικών αποικιστών.

νών, που εισήγαγαν παρακμασμένες δυτικές αξίες. Το κίνημα Χιντούτβα έχει επινοήσει μια εκδοχή ενός μυθικού ινδικού παρελθόντος με ένα καθαρό έθνος ινδουιστών, συμπληρώνοντας με μάλλον δραματικό τρόπο την πραγματική ιστορία της Ινδίας, όπως αυτή περιγράφεται από τους μελετητές. Το Κόμμα Μπαράτιγια Τζανάτα [Bharatiya Janata Party – BJP] υιοθέτησε την ιδεολογία Χιντούτβα ως επίσημο δόγμα του και απέκτησε δύναμη στη χώρα με μια συγκινησιακή ρητορική για να ζητήσει την επιστροφή σε αυτό το μυθικό, πατριαρχικό, σκληρά συντηρητικό, εθνικά και θρησκευτικά καθαρό παρελθόν. Το BJP προέρχεται από το πολιτικό σκέλος του Ραστρίγια Σουαΐ-αμσεβάκ Σανγκ [Rashtriya Swayamsevak Sangh – RSS], ενός εξτρεμιστικού ακροδεξιού ινδουιστικού εθνικιστικού κόμματος που υποστήριζε την καταπίεση των μη ινδουιστικών μειονοτήτων. Ο Ναθουράμ Γκόντσε, ο άνθρωπος που δολοφόνησε τον Γκάντι, ήταν μέλος του RSS, όπως είναι και ο σημερινός πρωθυπουργός της Ινδίας Ναρέντρα Μόντι. Το RSS είχε επηρεαστεί ρητά από ευρωπαϊκά φασιστικά κινήματα ενώ οι κορυφαίοι πολιτικοί του εκθείαζαν συστηματικά τον Χίτλερ και τον Μουσολίνι στα τέλη της δεκαετίας του '30 και του '40.

Ο στρατηγικός στόχος αυτών των ιεραρχικών δομήσεων της ιστορίας είναι να εκτοπίσουν την αλήθεια. Η επινοήση ενός ένδοξου παρελθόντος περιλαμβάνει σαφώς τη διαγραφή στοιχείων που δεν εξυπηρετούν το αφήγημα. Αν και η φασιστική πολιτική φетиχοποιεί το παρελθόν, στην πραγματικότητα δεν φетиχοποιείται ποτέ το πραγματικό παρελθόν. Αυτά τα επινοήματα ιστορικά αφηγήματα επίσης μειώνουν ή και εξαλείφουν

ολοκληρωτικά τις παλιές αμαρτίες του έθνους. Είναι τυπικό για τους φασίστες πολιτικούς να παρουσιάζουν την πραγματική ιστορία της χώρας σε συνωμοσιολογική βάση, ως ένα αφήγημα επινοημένο από τη φιλελεύθερη διάνοψη και τους κοσμοπολίτες για να θυματοποιήσουν τον λαό του αληθινού «έθνους». Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τα μνημεία της Συνομοσπονδίας εμφανίστηκαν πολύ μετά το τέλος της εμφύλιας διαμάχης Βορείων και Νοτίων ως μέρος μιας μυθολογικής ιστορίας η οποία περιέγραφε το ηρωικό παρελθόν του Νότου που μείωνε τη φρίκη της δουλείας. Ο πρόεδρος Τραμπ καταδίκασε τη σύνδεση αυτού του μυθολογικού παρελθόντος με τη δουλεία θεωρώντας τη μια προσπάθεια στοχοποίησης των λευκών Αμερικανών επειδή τιμούσαν την «κληρονομιά» τους.

Η διαγραφή του πραγματικού παρελθόντος νομιμοποιεί το όραμα ενός εθνικά καθαρού, ενάρετου έθνους. Ένα μέρος της εθνοκάθαρσης των Ροχίνγκια στη Μιανμάρ ήταν και η εξάλειψη κάθε ένδειξης της ιστορικής τους ύπαρξης. Σύμφωνα με τον Γιου Κιάο Σαν Χλα, στέλεχος του Υπουργείου Ασφαλείας της επαρχίας Ρακίνε, της παραδοσιακής πατρίδας των Ροχίνγκια, «Δεν υπάρχουν Ροχίνγκια. Είναι ψευδής είδηση».⁹ Σύμφωνα με την έκθεση του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2017, οι δυνάμεις ασφαλείας της Μιανμάρ εργάζονταν με σκοπό «να εξαλείψουν ουσιαστικά κάθε ένδειξη αξιοσημείωτων ορόσημων στη γεωγραφία του τοπίου και της μνήμης των Ροχίνγκια με τέτοιο τρόπο ώστε, επιστρέφοντας στις περιοχές τους, να βρουν μόνο ένα ερημωμένο και μη αναγνωρίσιμο έδαφος». Ενώ πριν από το 2012 σε ορισμένες περιοχές της επαρχίας Ρακίνε της Μιανμάρ υπήρχε μια ακμά-

ζουσα πολυεθνική και πολυθρησκευτική κοινότητα, σήμερα η περιοχή έχει αλλάξει ολοκληρωτικά για να διαγραφεί κάθε μνήμη του μουσουλμανικού πληθυσμού.

Η φασιστική πολιτική αρνείται κάθε σκοτεινή στιγμή στο παρελθόν του έθνους. Στις αρχές του 2018, το πολωνικό κοινοβούλιο ψήφισε έναν νόμο που καθιστούσε παράνομο το να υποστηρίξει κανείς ότι η Πολωνία έφερε ευθύνη για τις ωμότητες που διαπράχθηκαν στο έδαφός της κατά την κατοχή της χώρας από τους Ναζί, ακόμη και για τα τεκμηριωμένα πογκρόμ που πραγματοποιήθηκαν σε αυτήν την περίοδο. Σύμφωνα με το Ράδιο Πολωνία: «Το Άρθρο 55α, παράγραφος 1, του νομοσχεδίου αναφέρει ότι “όποιος κατηγορεί δημόσια –και παρά τα γεγονότα– το πολωνικό έθνος, ή το πολωνικό κράτος, ότι ευθύνεται ή είναι συνυπαίτιο στα εγκλήματα των Ναζί που διαπράχθηκαν από το Τρίτο Γερμανικό Ράιχ [...] ή άλλα εγκλήματα κατά της ειρήνης και της ανθρωπότητας, ή για εγκλήματα πολέμου, ή με άλλους τρόπους μειώνει χονδροειδώς τον ρόλο των πραγματικών δραστών αυτών των εγκλημάτων, θα τιμωρείται με πρόστιμο ή ποινή φυλάκισης έως τριών ετών”». Το Άρθρο 301 του τουρκικού ποινικού κώδικα κηρύσσει παράνομη την «προσβολή της τουρκικής ταυτότητας», συμπεριλαμβανομένων των αναφορών στη γενοκτονία των Αρμενίων κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Τέτοιες προσπάθειες νομοθέτησης της αλλοίωσης του παρελθόντος ενός έθνους αποτελούν χαρακτηριστικό των φασιστικών καθεστώτων.

Το Εθνικό Μέτωπο [Le Front National] είναι το εξτρεμιστικό ακροδεξιό κόμμα της Γαλλίας, καθώς και το πρώτο νεοφασιστικό κόμμα στη Δυτική Ευρώπη που πέτυχε σημαντική εκλογική επιτυχία. Ο πρώτος ηγέτης του, ο Ζαν-Μαρί Λεπέν,

καταδικάστηκε για άρνηση του Ολοκαυτώματος. Ο διάδοχος του Λεπέν στην ηγεσία του Εθνικού Μετώπου είναι η κόρη του, Μαρίν Λεπέν, που ήλθε δεύτερη στις γαλλικές προεδρικές εκλογές το 2017. Ο ρόλος της γαλλικής αστυνομίας υπό την κυβέρνηση του Βισού στη σύλληψη Γαλλοεβραίων για να σταλούν στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι καλά τεκμηριωμένος. Όμως, κατά την προεκλογική εκστρατεία του 2017, η Μαρίν Λεπέν αρνήθηκε τη συνενοχή της Γαλλίας στη σύλληψη ενός ιδιαίτερα μεγάλου αριθμού Γαλλοεβραίων, κατά την οποία συγκέντρωσαν χίλια τριακόσια άτομα στο Χειμερινό Ποδηλατοδρόμιο και από εκεί τα έστειλαν στα ναζιστικά στρατόπεδα θανάτου. Σε τηλεοπτική συνέντευξη τον Απρίλιο του 2017, η Λεπέν είπε: «Δεν νομίζω ότι η Γαλλία είναι υπεύθυνη για το Χειμερινό Ποδηλατοδρόμιο... Νομίζω ότι, σε γενικές γραμμές, αν υπάρχουν υπεύθυνοι, είναι εκείνοι που είχαν την εξουσία τότε. Δεν είναι η Γαλλία». Πρόσθεσε ότι η κυρίαρχη προοδευτική κουλτούρα «έχει διδάξει τα παιδιά μας ότι έχουν κάθε λόγο να επικρίνουν [τη χώρα], και ίσως να βλέπουν μόνο τις πιο σκοτεινές πλευρές της ιστορίας μας. Έτσι, θέλω να είναι και πάλι υπερήφανα που είναι Γάλλοι».

Στη Γερμανία, όπου η νομοθεσία απαγορεύει παρόμοιες δημόσιες αρνήσεις του Ολοκαυτώματος, το ακροδεξιό κόμμα Εναλλακτική για τη Γερμανία [Alternativ für Deutschland – AfD] τάρaxe το συμβατικό γερμανικό κοινό στις εκλογές του 2017, όταν έγινε το τρίτο μεγαλύτερο κόμμα στο γερμανικό κοινοβούλιο. Κατά την προεκλογική εκστρατεία τον Σεπτέμβριο του 2017, ένας από τους ηγέτες του κόμματος, ο Αλεξάντερ Γκάουλαντ, εκφώνησε ομιλία στην οποία είπε ότι «σε κανέναν άλλο λαό δεν έχει συμβεί να του παρουσιάζουν τόσο ξεκάθαρα

ένα ψεύτικο παρελθόν όσο στους Γερμανούς». Ο Γκάουλαντ ζήτησε «να επιστραφεί το παρελθόν στον λαό της Γερμανίας» και με αυτό εννοούσε το παρελθόν στο οποίο οι Γερμανοί ήταν ελεύθεροι να είναι «υπερήφανοι για τα επιτεύγματα των στρατιωτών μας [sic] και στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους». Όπως ακριβώς οι πολιτικοί του αμερικανικού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος επιδιώκουν να χαλιναγωγήσουν τη δυσaréσκεια (και τις ψήφους) των λευκών αποκηρύσσοντας τα ακριβή ιστορικά στοιχεία για την κτηνωδία της δουλείας, αλλά και υποστηρίζοντας ότι αυτά είναι ένας τρόπος για να «θυματοποιηθούν» οι αμερικανοί λευκοί, ιδιαίτερα του Νότιου, έτσι και το AfD επιδιώκει να συγκεντρώσει ψήφους παρουσιάζοντας την ακριβή ιστορία του ναζιστικού παρελθόντος της Γερμανίας ως μια μορφή θυματοποίησης του γερμανικού λαού. Σε μια ομιλία του νωρίτερα εκείνη τη χρονιά στη Δρέσδη, ένας από τους ηγέτες του AfD, ο Μπιορν Χόκε, μίλησε με πάθος σχετικά με την ανάγκη για «μια κουλτούρα μνήμης που μας φέρνει σε επαφή πρώτα και κύρια με τα μεγάλα επιτεύγματα των προγόνων μας».¹⁰

Τα σχόλια του Χόκε για «μια κουλτούρα μνήμης» απηχούν σε ανησυχητικό βαθμό εκείνα του δημιουργού του μύθου της ναζιστικής Γερμανίας. Το 1936, ο Χάινριχ Χίμλερ μίλησε με παρόμοιο τρόπο για τα επιτεύγματα των Γερμανών:

Ένας λαός ζει ευτυχισμένα στο παρόν και στο μέλλον εφόσον αναγνωρίζει το παρελθόν και το μεγαλείο των προγόνων του [...] Θέλουμε να ξεκαθαρίσουμε στους άντρες μας, και στον γερμανικό λαό, ότι δεν έχουμε ένα παρελθόν μόνο χιλίων ετών περίπου, ότι δεν είμαστε ένας βάρβαρος λαός

που δεν είχε δική του κουλτούρα και ήταν υποχρεωμένος να την αποκτήσει από άλλους. Θέλουμε να κάνουμε τον λαό μας υπερήφανο και πάλι για την ιστορία μας.¹¹

Η φασιστική πολιτική, όταν δεν επινοεί απλώς ένα παρελθόν για να χρησιμοποιήσει ως όπλο το συναίσθημα της νοσταλγίας, βλέπει επιλεκτικά το παρελθόν, αποφεύγοντας οτιδήποτε θα μείωνε την αστόχαστη λατρεία της δόξας του έθνους.

Για να συζητήσουμε με ειλικρίνεια τι πρέπει να κάνει η χώρα μας, ποιες πολιτικές να υιοθετήσει, χρειαζόμαστε μια κοινή βάση της πραγματικότητας, η οποία περιλαμβάνει και το παρελθόν μας. Η ιστορία σε μια προοδευτική δημοκρατία πρέπει να είναι πιστή στη νόρμα της αλήθειας, να δίνει μια ακριβή εικόνα του παρελθόντος και όχι να είναι μια ιστορία που διαμορφώνεται από πολιτικές σκοπιμότητες. Αντίθετα, η φασιστική πολιτική χαρακτηριστικά εμπεριέχει το αίτημα μυθοποίησης του παρελθόντος, δημιουργώντας έτσι μια εκδοχή της εθνικής κληρονομιάς που αποτελεί όπλο για πολιτικό κέρδος.

Αν κάποιος δεν προβληματίζεται με τους πολιτικούς που καταφεύγουν στη συνειδητή έκκληση για διαγραφή της οδυνηρής ιστορικής μνήμης, αξίζει τον κόπο να έρθει σε επαφή με τη βιβλιογραφία της ψυχολογίας που αφορά τη συλλογική μνήμη.

Σε μια εργασία τους το 2013 με τίτλο «Motivated to “Forget”: The effects of in-group wrongdoing on memory and collective guilt», η Κέιτι Ροτέλα και η Τζένιφερ Ρίτσερσον παρουσίασαν στους αμερικανούς συμμετέχοντες ιστορίες «για την καταπιε-

στική βίαιη μεταχείριση των αμερικανών Ινδιάνων», διατυπωμένες με δύο διαφορετικούς τρόπους: «Συγκεκριμένα, οι δράστες της βίαιης μεταχείρισης περιγράφηκαν είτε ως Αμερικανοί (εσω-ομάδα) είτε ως Ευρωπαίοι εγκατεστημένοι στην περιοχή που στη συνέχεια έγινε η Αμερική (εξω-ομάδα)». ¹² Η μελέτη έδειξε ότι οι συμμετέχοντες ήταν πιο πιθανό να εμφανίσουν ένα είδος αμνησίας σε ό,τι αφορά τα παραπτώματα όταν οι δράστες χαρακτηρίζονταν ρητά ως συμπατριώτες τους. Όταν οι δράστες της βίας παρουσιάζονταν ως Αμερικανοί (και όχι ως Ευρωπαίοι), οι Αμερικανοί συμμετέχοντες στη μελέτη εμφάνιζαν σημαντικά χειρότερη μνήμη, σε σχέση με τα αρνητικά ιστορικά γεγονότα, ενώ «εκείνα που θυμούνταν ήταν διατυπωμένα με πιο αδιάφορο τρόπο όταν οι δράστες ήταν μέλη της εσω-ομάδας». Το έργο της Ροτέλα και της Ρίτσερσον στηρίζεται σε ένα σώμα προηγούμενων μελετών με παρόμοια αποτελέσματα. ¹³ Υπάρχει πάντα μια ισχυρή εγγενής μεροληπτική τάση των συμμετεχόντων να ξεχνούν και να ελαχιστοποιούν προβληματικές πράξεις που διαπράχθηκαν από μέλη της εσω-ομάδας τους στο παρελθόν. Ακόμη και αν οι πολιτικοί δεν έκαναν τίποτα για να ενισχύσουν αυτήν την τάση, οι Αμερικανοί θα υποβάθμιζαν την έκταση της δουλείας και της γενοκτονίας στο παρελθόν της χώρας τους, οι Πολωνοί θα υποβάθμιζαν την έκταση του αντισημιτισμού στο παρελθόν της δικής τους και οι Τούρκοι θα είχαν την τάση να αρνούνται τις ωμότητες σε βάρος των Αρμενίων στο παρελθόν της δικής τους. Όταν οι πολιτικοί υποθάλπουν αυτήν την τάση και ζητούν να γίνει επίσημη εκπαιδευτική πολιτική, ρίχνουν λάδι σε μια ήδη μαινόμενη φωτιά.

Οι φασιότες ηγέτες ζητούν από την ιστορία να αντικαταστήσει το πραγματικό ιστορικό αρχείο με ένα ένδοξο μυθικό υπο-

κατάστατο που, στα συγκεκριμένα σημεία του, μπορεί να εξυπηρετήσει τους πολιτικούς σκοπούς τους και τον απώτερο στόχο της αντικατάστασης των γεγονότων με τη δύναμη. Ο ούγγρος πρωθυπουργός Βίκτορ Όρμπαν αναφέρεται στην πάλη της Ουγγαρίας ενάντια στην κατοχή από την Οθωμανική Αυτοκρατορία τον 16ο και 17ο αιώνα για να παραστήσει την Ουγγαρία ως τον κάτοχο του ρόλου του υπερασπιστή της χριστιανικής Ευρώπης και να χρησιμοποιήσει αυτήν την ιδέα ως βάση για τον περιορισμό των προσφύγων σήμερα.¹⁴ Φυσικά, στη διάρκεια της δικής του εποχής, η Ουγγαρία ήταν το σύνορο ανάμεσα σε μια μουσουλμανική και μια χριστιανική αυτοκρατορία. Όμως η θρησκεία δεν έπαιξε τόσο σημαντικό ρόλο σε αυτές τις συγκρούσεις. (Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, για παράδειγμα, δεν απαιτούσε τον εξισλαμισμό των χριστιανών υπηκόων της.) Η μυθική ιστορία που αφηγείται ο Όρμπαν έχει αρκετή αληθοφάνεια ώστε να απλοποιεί την περίπλοκη φύση του παρελθόντος και να υποστηρίζει τους στόχους του.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ιστορία του Νότου μυθοποιείται συνεχώς με σκοπό τον εξωραϊσμό της δουλείας ενώ έχει χρησιμοποιηθεί και για να δικαιολογήσει την άρνηση να παραχωρηθεί δικαίωμα ψήφου στους μαύρους Αμερικανούς πολίτες, κάτι που έγινε δεκτό τελικά μόνο έναν αιώνα μετά την κατάργηση της δουλείας. Το κεντρικό αφήγημα για τη δικαιολόγηση της άρνησης του Νότου να παραχωρήσει στους μαύρους δικαίωμα ψήφου είναι μια ψευδής ιστορία της περιόδου που είναι γνωστή ως Ανασυγκρότηση, αμέσως μετά τον Πόλεμο Βορείων και Νοτίων το 1865, όταν οι Μαύροι του Νότου είχαν δικαίωμα ψήφου. Οι μαύροι Αμερικανοί εκείνη την περίοδο αποτελούσαν την πλειοψηφία σε μερικές νότιες πολιτείες, όπως η

Νότια Καρολίνα, και για δώδεκα περίπου χρόνια οι εκπρόσωποί τους είχαν ισχυρή φωνή σε πολλά πολιτειακά νομοθετικά σώματα και είχαν φθάσει να κατέχουν έδρες ακόμη και στο Αμερικανικό Κογκρέσο. Η Ανασυγκρότηση πήρε τέλος όταν οι λευκοί Νότιοι θέσπισαν νόμους που στην πράξη εμπόδιζαν τους μαύρους πολίτες να ψηφίζουν. Οι λευκοί Νότιοι διέδωσαν τον μύθο ότι αυτό ήταν απαραίτητο επειδή οι μαύροι πολίτες δεν είχαν την ικανότητα της αυτοδιακυβέρνησης. Στην ιστορία που προωθήθηκε εκείνη την περίοδο, η Ανασυγκρότηση παρουσιαζόταν ως περίοδος πρωτοφανούς πολιτικής διαφθοράς, με τη σταθερότητα να αποκαθίσταται μόνο όταν οι λευκοί ανέκτησαν πάλι πλήρως την εξουσία.

Το αριστουργηματικό έργο του Γουίλιαμ Έντουαρντ Μπέρκχαρντ (Γ. Ε. Μ.) Ντι Μπουά, *Black Reconstruction* (1935), είναι μια αποφασιστική ανασκευή της τότε επίσημης ιστορίας της περιόδου της Ανασυγκρότησης. Όπως δείχνει ο Ντι Μπουά, οι λευκοί του Νότου, με τη συνεργασία της ελίτ του Βορρά, έδωσαν τέλος στην περίοδο της Ανασυγκρότησης εξαιτίας του φόβου που είχε εξαπλωθεί στις πλούσιες τάξεις ότι οι πρόσφατα χειραφετημένοι μαύροι πολίτες θα ενώνονταν με τους φτωχούς λευκούς και θα ανέπτυσσαν ένα ισχυρό συνδικαλιστικό κίνημα που θα εναντιωνόταν στα συμφέροντα του κεφαλαίου. Ο Ντι Μπουά δείχνει ότι η περίοδος της Ανασυγκρότησης ήταν ένα διάστημα δίκαιης διακυβέρνησης, όταν οι μαύροι νομοθέτες όχι μόνο δεν κυβερνούσαν με γνώμονα το δικό τους συμφέρον, αλλά έκαναν τα αδύνατα δυνατά για να διασκεδάσουν τους φόβους των λευκών συμπολιτών τους. Εκείνη την περίοδο, το *Black Reconstruction* αγνοήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τους λευκούς ιστορικούς, αλλά μέχρι τη δεκαετία του '60

η ιστορία που αφηγείται ο Ντι Μπουά αναγνωρίστηκε ευρέως ως αντικειμενικό γεγονός.

Οι ακαδημαϊκοί ιστορικοί διέδιδαν εν γνώσει τους μια ψευδή ιστορία της Ανασυγκρότησης για πολιτικούς λόγους. Χρησιμοποιούσαν την επιστήμη τους όχι για να αναζητήσουν την αλήθεια, αλλά για να προσπαθήσουν να επουλώσουν τα ψυχικά τραύματα των λευκών Αμερικανών από τον Πόλεμο Βορείων και Νοτίων. Παρέχοντας μια παρήγορη εικόνα της ιστορίας που συγκάλυπτε τις σκληρές ηθικές διαφορές ανάμεσα στις διαφορετικές πολιτείες, οι ιστορικοί δικαιολογούσαν την εξάλειψη της ελάχιστης προστασίας για τους μαύρους πολίτες σε πολιτείες που στο παρελθόν υποστήριζαν τη δουλεία. Το τελευταίο κεφάλαιο του *Black Reconstruction* έχει τίτλο «Η προπαγάνδα της ιστορίας». Σε αυτό, ο Ντι Μπουά καταγγέλλει με σκληρές εκφράσεις την πρακτική των ιστορικών να κάνουν έκκληση στα ιδανικά της ιστορικής επιστήμης, την αλήθεια και την αντικειμενικότητα, για να προωθήσουν πολιτικούς στόχους. Με αυτόν τον τρόπο, δηλώνει ο Ντι Μπουά, υπονομεύουν τη μελέτη της ιστορίας. Οι ιστορικοί που προωθούν ένα ψευδές αφήγημα για πολιτικό κέρδος, υπό την αιγίδα των πολύτιμων ιδανικών της αλήθειας και της αντικειμενικότητας, σύμφωνα με τον Ντι Μπουά, είναι ένοχοι μετατροπής της ιστορίας σε προπαγάνδα.

Η φασιστική πολιτική δεν είναι υπόθεση μόνο των φασιστικών κρατών. Ο καθηγητής φιλοσοφίας του πανεπιστημίου Γέιλ Jason Stanley εντοπίζει τις βασικές στρατηγικές της φασιστικής πολιτικής και καταγράφει την τρομακτική τους διάδοση και τη μακρά τους ιστορία στις ΗΠΑ και στον κόσμο – καταλήγοντας ότι ο φασισμός παραμένει ζωντανός.

Αντλώντας στοιχεία από την ιστορία, τη φιλοσοφία, την κριτική φυλετική θεωρία, και παραδείγματα από όλο τον κόσμο (από την Αμερική του 19ου έως τη Γερμανία του 20ού και την Ινδία του 21ου αιώνα) ο Stanley αναλύει τους βασικούς πυλώνες της φασιστικής πολιτικής όπως αυτοί ανιχνεύονται σε πρακτικές σύγχρονων ηγετών: προπαγάνδα για το μυθικό παρελθόν, αντιδιαδοσμενισμός, ψέμα, ιεραρχία, θυματοποίηση, νόμος και τάξη, σεξουαλικό άγχος, διάλυση της κοινωνικής πρόνοιας και της ενότητας. Ο κίνδυνος που ελλοχεύει με την εφαρμογή τέτοιων διχαστικών πρακτικών είναι η αφαίρεση της ανθρώπινης υπόστασης από μερίδες του πληθυσμού και η συνακόλουθη δικαιολόγηση απάνθρωπης μεταχείρισης, η οποία μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, από καταπίεση της ελευθερίας, φυλακίσεις, απελάσεις μέχρι και μαζική εξόντωση σε ακραίες περιπτώσεις. Παιδί προσφύγων του Β' Παγκόσμιου πολέμου ο ίδιος, ο συγγραφέας επιδιώκει να παράσχει τα κατάλληλα εργαλεία στους πολίτες, ώστε να μπορούν να αντιστέκονται στον φασιστικό μύθο βρίσκοντας καταφύγιο στις δημοκρατικές ιδέες.

Η συγκριτική προσέγγιση του Stanley σκιαγραφεί παραστατικά τις μεθόδους του φασισμού για να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου.

New York Times Book Review

Ο Jason Stanley, ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους αμερικανούς φιλοσόφους, εξηγεί πώς η κατακρήμνιση της φασιστικής ιδεολογίας μπορεί να έρθει μόνο αν αποδομήσουμε τους μύθους στους οποίους αυτή στηρίζεται.

Heather Ann Thompson, συγγραφέας

Ένας βασικός οδηγός για την κατανόηση της σύγχρονης πολιτικής πραγματικότητας. Ένα βιβλίο που με ανησυχητική διεισδυτικότητα ρίχνει φως στα αποτυπώματα του φασιστικού παρελθόντος στο παρόν.

William Jelani Cobb, συγγραφέας

ISBN: 978-618-03-1577-6

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 81577